

»U BOJ, U BOJ!« – UZ 75 GODINA DJELOVANJA ZBORA HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE – PRVE ČETIRI SEZONE (1941–1945)

TATJANA ČUNKO

Hrvatska radiotelevizija
Hrvatski radio
Prisavlje 3, 10000 ZAGREB

UDK / UDC: 78.096

DOI: <http://doi.org/10.21857/mzvkvptx4d9>

Izvorni znanstveni rad / Research Paper

Primljeno / Received: 14. 12. 2016.

Prihvaćeno / Accepted: 1. 6. 2017.

Nacrtak

Zbor Hrvatske radiotelevizije jedan je od četiriju ansambala Hrvatske radiotelevizije (HRT) i jedini profesionalni vokalni ansambl u Hrvatskoj specijaliziran za izvedbe *a cappella* repertoara od renesanse do 20. stoljeća, kao i suvremenih i povijesnih skladbi za velike vokalne i orkestralne ansamble. Kao što je pokazalo prvo istraživanje repertoara Zbora HRT-a,¹ taj je ansambl nastupao na javnim koncertima samo jedan do dva puta tijekom koncertne sezone, pa je ovaj članak usredotočen na repertoar glavne aktivnosti zbora u prvim četirima sezonama djelovanja od lipnja 1941. do svibnja 1945. – na nastupe uživo u studiju radiostanice, koje su održavali jednom do četiri puta tjedno. Temelje repertoara zbora u tome su razdoblju postavila trojica dirigenata. Prvi i glavni među njima bio je Mladen Pozajić, koji je Zbor osnovao i dirigirao svim njegovim samostalnim *a cappella* javnim koncertima, stvorivši tako do-

jam da je jedini dirigent Zbora u tome razdoblju. Ovaj članak otkriva da su još dvojica dirigenata uvelike pridonijela stvaranju repertoara Zbora – Dragan Gürtl i Boris Papandopulo. Svaki je od njih imao vlastite repertoarne preferencije – Pozajićeve su bile *a cappella* skladbe romantičkih i suvremenih skladatelja temeljene na glazbenome folkloru te crkvena glazba pripadnika cecilijanskoga pokreta, dok su Gürtl i Papandopulo dijelili strast prema glazbenoscenskim djelima, poput opera i opereta, i prema drugim velikim vokalnoorkestralnim djelima, od ranoga klasicizma do 20. stoljeća, kojih su ukupno 38 prilagodili za izvedbu na radiju. Zbor je u tim četirima sezonama, prema dosadašnjim spoznajama, izveo najmanje 881 različito djelo (Pozajić ih je uvrstio 459, Gürtl 234, Papandopulo 181) 155 skladatelja (od toga 92 hrvatskih, od kojih je 80 djelovalo u prvoj polovici 20. stoljeća).

¹ Repertoar Zbora Hrvatske radiotelevizije (u daljnjem tekstu: HRT) na javnim koncertima od 1942. do 2010. objavljen je u: Tatjana ČUNKO: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*, Zagreb: Hrvatski radio – Treći program, 2012.

Ključne riječi: Hrvatski krugoval, Krugovalni zbor, Zbor HRT-a, repertoar, Mladen Pozajić, Dragan Gürtl, Boris Papandopulo, Lovro Matačić, cecilijanski pokret, opera, opereta, radio

Key words: Croatian Wireless, Wireless Choir, Croatian Radiotelevision Choir, repertoire, Mladen Pozajić, Dragan Gürtl, Boris Papandopulo, Lovro Matačić, Caecilian Movement, Opera, Operetta, Radio

Uvod: od osnivanja Radio-stanice Zagreb do osnivanja Krugovalnog zbora

Radio kao najmoćniji elektronički medij 20. stoljeća pojavio se u Hrvatskoj, točnije u Zagrebu, 15. svibnja 1926, šest godina nakon prve radiostanice na svijetu (Pittsburgh, Pennsylvania, 1920), četiri godine nakon utemeljenja prve europske radiostanice, *British Broadcasting Corporation* (BBC, 1922), tri godine nakon što je prva njemačka radiostanica dobila licencu u Berlinu i nakon početka radioemitiranja u Pragu. Iste godine kada Radio-stanica Zagreb počinje s emitiranjem, počeo je emitirati i Slovački radio u Bratislavi i Radio Éireann u Republici Irskoj. Godinu dana nakon zagrebačke, s emitiranjem je započela radiostanica u Ljubljani, a tri godine kasnije u Beogradu.² Od početka radija, glazba je imala velik udio u emitiranju, u obliku izravnih prijenosa i emitiranja gramofonskih ploča. Tada još skromna produkcija gramofonskih ploča, uz stalan porast sati dnevnog emitiranja programa navela je radiostanice da u svoj program uvrste nastupe glazbenika u studiju radiostanice te da izravno prenose glazbene događaje koje u njihovim sredinama priređuju drugi organizatori glazbenog života, poput opernih kuća i filharmonijskih društava. Kako bi smanjile organizacijske poteškoće svakodnevnog planiranja programa prema glazbenim priredbama drugih organizatora, radiostanice su počele osnivati vlastite ansamble i pokretati vlastite koncertne cikluse, na taj način aktivno sudjelujući u glazbenom životu sredine u kojoj su djelovale, a uz to su nastavile prenositi i ostale događaje.

Prvi radio orkestar pokreće BBC (1922), zatim radiostanice Berlin, Prag i Brno (1925), a slijedi ih i Radio-stanica Zagreb (1929)³. BBC je pokrenuo i prvi radio zbor – *BBC Wireless Chorus* (1924, koji je 1935. preimenovan u *The BBC Singers*, 1961. u *The BBC Chorus* te, konačno, 1972, ponovno u *The BBC Singers*). Godinu dana poslije (1925), zborove osnivaju Švedski radio (*Radiokören*) i Radio-stanica Berlin (*Berliner Funkchor*), koji su, kao i *The BBC Singers*, i danas među najboljim svjetskim ansamblima te vrste.

I na Radio-stanici Zagreb glazba je od samoga početka činila velik udio programa⁴ i to iz nekoliko izvora. Prvi su bili brojni, uglavnom zagrebački glazbenici,

² Usp. Siegfried GOSLICH, Rita H. MEAD, Timothy ROBERTS/Joanna C. LEE: Radio, u: Stanley Sadie (ur.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 2. izd, sv. 20, London – New York: Oxford University Press, 2001, 729-735.

³ Usp. Tatjana ČUNKO: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*, 15.

⁴ Isprva je Radio-Zagreb emitirao dva do dva i pol sata programa u večernjim satima, od čega je sat do sat i pol bila glazba.

koji su svakodnevno gostovali u studiju na Markovu trgu. Drugi su bile gramofonske ploče, treći su bili izravni prijenosi glazbenih događaja iz drugih prostora, uglavnom u Zagrebu, a četvrti su bili prijenosi koje je Radio-stanica Zagreb preuzimala od drugih europskih radiostanica. Svaki od tih izvora imao je svoja ograničenja – gramofonske ploče u to su doba bile malobrojne, a na onima prvima hrvatske produkcije snimao se samo »opsežni repertoar s opernim i operetnim arijama, šlagerima, narodnim pjesmama i dr. ...«. ⁵ Drugo je ograničenje gramofonske ploče bilo njezino kratko trajanje, uglavnom do pet minuta, pa ako pretpostavimo da je Radio-stanica Zagreb mogla imati nekoliko desetaka ploča, to je moglo biti dovoljno samo za jedan tjedan emitiranja.

Vlastiti ili preuzeti izravni prijenosi događali su se pretežno u večernjim satima i to nekoliko puta tjedno. ⁶ Preostali dio glazbenog programa dnevno su popunjavali zagrebački glazbenici koji su gostovali u studiju Radio-stanice Zagreb. Bili su to najčešće solisti i članovi kazališnog orkestra i zbora te profesionalni glazbenici koji su svirali po zagrebačkim hotelima i kavanama.

Zbor se kao stalni radijski ansambl u to vrijeme ne spominje u najavama programa, iako dr. Pavao Markovac kao prvi »muzički referent« Radio-stanice Zagreb u svome izvještaju o glazbenome radu radiostanice u prvoj godini piše: »U pogledu zborne glazbe učinjeno je najviše, jer su u svim zbornim priredbama pjevane gotovo isključivo kompozicije naših skladatelja.« ⁷

Godine 1932. spominje se »Vokalni radio-kvartet«, koji je javno nastupao na misama u crkvi sv. Katarine pod vodstvom Miroslava Špilera ⁸ i uz pratnju dr. Milana Majera na orguljama. Te je koncerte kratko spomenuo i Lujo Šafranek-Kavić: »Priređuju se ozbiljni crkveni koncerti, a općenito domaći umjetnici dolaze češće do riječi nego lani. Naša Radiostanica pošla je pravim putem.« ⁹ Do kraja 1932. Radio-Zagreb je priredio još tri, odnosno, uz jednu reprizu, četiri javna crkvena koncerta, na kojima, prema najavama izravnih prijenosa, nastupa »Mješoviti zbor Ra-

⁵ Pokretanje Radio-Zagreba poklopilo se s pokretanjem domaće proizvodnje gramofonskih ploča dioničkog društva Edison Bell Penkala (1926). Usp. Gramofonska produkcija, u: Krešimir Kovačević (ur.): *Leksikon jugoslavenske muzike*, sv. 1, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1984, 288.

⁶ Prvi izravni prijenos iz Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu bio je 17. studenog 1926, a prvi prijenos inozemnih stanica počinju 26. ožujka 1927. Usp. Nikola VONČINA: *Radio Zagreb 1926–1941*. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj, *Zbornik Trećeg programa Radio Zagreb*, Zagreb: Hrvatski radio – Treći program, 1986, 60 i 69.

⁷ Pavao MARKOVAC: O glazbenom radu Radiostanice u prvoj godini, *Radio vjesnik*, 22. svibnja 1927, citirano u: Nikola VONČINA: *Radio Zagreb 1926–1941*. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj, 69-70.

⁸ Miroslav Špiler/Spiller (Crikvenica, 19. prosinca 1906 – Sarajevo, 1. prosinca 1982) diplomirao je dirigiranje u Zagrebu kod F. Lhotke (1926). Kompoziciju je učio kod A. Schönberga u Berlinu (1926–1927), kompoziciju i klavir u Baselu (1927–1929), a kompoziciju i dirigiranje na *Scholi Cantorum* u Parizu (1929–1930). Istovremeno je koncertirao zajedno s bratom, violinistom Ljerkom Spillerom (1924–1931). Godine 1931. postao je glazbeni urednik, dirigent zbora i orkestra te klavirski pratilac na Radio-stanici Zagreb.

⁹ Lujo ŠAFRANEK-KAVIĆ: Operna i koncertna sezona u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 26 (1932) 6, 203.

diostanice«. Uz najave u dnevnome tisku o tim trima javnim koncertima ansambala Radio-Zagreba javlja se, ponovno, samo kratki spomen u koncertnome pregledu *Sv. Cecilije*: »Treći odlični javni crkveni koncerat Radiostanice 28. XI [1932, op. a.] bio je ujedno posljednji, jer je stanica nakon toga napustila ono najbolje i najserioznije što je imala u vlastitoj organizaciji, crkvene izvedbe i pjevački zbor.«¹⁰

Sljedećih osam godina (uz prekid u razdoblju od 1933. do 1934) zbarsku glazbu na Radio-stanici Zagreb izvodi zbor Narodnoga kazališta, s kojim je Radio-stanica Zagreb 11. veljače 1934. sklopila ugovor o suradnji,¹¹ dok u izravnim prijenosima glazbeni program prenosi »...sve, od seljačkih zborova sa seljačke smotre Dana hrvatske seljačke kulture pa preko solista, koji su pjevali kompozicije hrvatskih ili posebno samo zagrebačkih autora, do pjevačkih zborova, koji su izveli skladbe, duhovne i druge, naših skladatelja, do komornih kompozicija i do velikog simfonijskog koncerta na novoj festivalskoj pozornici na Radićevu trgu.«¹²

Nakon raspada i kapitulacije Kraljevine Jugoslavije te nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske, 10. travnja 1941, Radio-stanica Zagreb postala je Hrvatska državna radio postaja, odnosno Državna krugovalna postaja Zagreb, a za njezinoga povjerenika, odnosno ravnatelja (od 27. travnja 1941), postavljen je Radovan Latković.¹³

Od prvoga dana »skinuta su s rasporeda sva djela srbskih i židovskih skladatelja i izvadjača, a dano je dolično mjesto domaćoj glazbi.«¹⁴ Već 12. travnja 1941. uveden je novi signal Krugovalne postaje, »U boj, u boj«,¹⁵ a nakon mjesec dana »stvoren je raspored, koji ima svoj unutarnji sustav, svoj određeni duh i koji daje danas jasni biljeg djelatnosti Državne krugovalne postaje Zagreb. (...) započinje i svršava sviranjem hrvatske državne i ustaške himne i pozdravom 'Ustaška Hrvat-

¹⁰ Lujo ŠAFRANEK-KAVIČ: Opera i koncertna sezona u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 27 (1933) 2, 55.

¹¹ Prema tome ugovoru:

»1. Uprava Narodnog kazališta ispuniti će sa svojim silama 15 večernjih emisija svaku u trajanju od 90 minuta. Kod ovih emisija sudjelovati će operni, operetni i dramski solisti, zborovi i orkestri Narodnog kazališta. Osim toga sudjelovati će i instrumentalni solisti kazališta te razni ansambli.

2. Uprava Narodnog kazališta ispuniti će osim toga dnevno jedan sat popodnevni emisija Radiostanice.

3. Konačno Radiostanica prenijeti će kao i do sada svakog drugog i četvrtog ponedjeljka u mjesecu po jednu opernu ili operetnu predstavu.« Usp. *** Saradnja Narodnog kazališta u radiu. Veliki korak na putu poboljšanja programa, *Jutarnji list*, 23 (1934) 8081, 9.

¹² *** Kulturni tjedan Radio Zagreba. Uvod u novu sezonu, *Radio Zagreb*, 1 (1938) 1, 1.

¹³ Tada 24-godišnjak, nesvršeni student prava i Muzičke akademije u Zagrebu, Radovan Latković (Daruvar, 13. travnja 1917 – Buenos Aires, 27. travnja 2004) bio je jedan od prvaka hrvatske nacionalističke omladine i predsjednik Sveučilišnog pododbora Matice hrvatske. Pred početak rata Šubašićeva ga je banovinska policija bila internirala u kaznionicu u Lepoglavi, iz koje je uskoro oslobođen. Nakon povratka iz Lepoglave u Zagreb primio je poruku da je imenovan povjerenikom za Radio-Zagreb i već je 10. travnja 1941. stupio na dužnost, a 17 dana poslije imenovan je ravnateljem Radio stanice. Usp. Radovan LATKOVIČ: *Živjeli smo i borili se za Hrvatsku*, Naklada Jurčić d. o. o., Zagreb 2001, 38-41.

¹⁴ Or.: Zagreb će dobiti veliki krugovalni dom, *Nova Hrvatska*, 2 (1942) 84, 25.

¹⁵ Inače, Zbor Hrvatskoga krugovala (u daljnjem tekstu HK) samo je jednom u te četiri sezone izveo taj Zajčev zbor na studijskome koncertu, 17. siječnja 1942.

ska pozdravlja sve Hrvate i Hrvatice u domovini i izvan domovine. Živio Poglavnik! Kolika je razlika između ovakvog i prijašnjeg započinjanja rasporeda, kad se započinjalo i svršavalo raspored s 'Dobro jutro!' i 'Laku noć!'«¹⁶

Jedini do tada stalno zaposleni dirigent i šef glazbenoga programa Radio-stanice Zagreb, Miroslav Špiler, zbog svojega je židovskog podrijetla u svibnju 1941. dobio otkaz,¹⁷ a na njegovo je mjesto postavljen dotadašnji hornist u Radio-orkestru, Dragan Gürtl.¹⁸

Uskoro je Mladen Pozajić,¹⁹ utemeljitelj i voditelj Zagrebačkih madrigalista,²⁰ na poziv Hrvatskoga krugovala osnovao Komorni zbor Hrvatskoga krugovala, kojega su jezgru činili članovi Zagrebačkih madrigalista »te članovi Komornog zbora kojeg je vodio Rudolf Matz«.²¹ Članovi Komornoga zbora, 16 pjevačica i 16 pjevača, postali su stalni zaposlenici Hrvatskoga krugovala u srpnju 1942.²²

Do sada izneseni podaci o Komornome zboru Hrvatskoga krugovala poznati su i već objavljeni.²³ Zahvaljujući jednom od nepoznatih, dosad neobjavljenih izvora podataka o djelovanju Zbora HK, svojevrsnomu dnevniku, odnosno popisu studijskih nastupa i javnih koncerata s Krugovalnim zborom koji je Pozajić vodio od 1941. do 1945. i u koji je uvrstio 226 nastupa (od 4. lipnja 1941. do 27. svibnja [?] 1945. te dodao jedan koji se dogodio 5. lipnja 1957. u Parizu),²⁴ saznajemo da je

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Ili, kako se izrazio Nikola Vončina, »morao je otići s Radio-stanice«. Usp. Nikola VONČINA: *Dvanaest prekratnih godina: 1941.–1953. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Treći program Hrvatskog radija, Zagreb 1997, 78.

¹⁸ Dragan Gürtl (Osijek, 9. srpnja 1908 – Zagreb, 28. studenoga 1967) studirao je kompoziciju kod Blagoja Berse i Krste Odaka, a rog i dirigiranje kod Frana Lhotke na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Prvo je bio hornist opernog orkestra Hrvatskog narodnog kazališta, a od 1938. postaje član orkestra Radio-Zagreba. Kao dirigent prva je iskustva stekao od 1936. vodeći mješoviti zbor Glazbenog društva intelektualaca, da bi 1938. počeo ravnati i koncertima orkestra, a od 1942. i Komornog zbora HK.

¹⁹ Mladen Pozajić (6. ožujka 1905 – 28. ožujka 1979) iz rodne se Županje 1911. doselio u Veliku Goricu, gdje je 1915. završio nižu pučku školu. U Zagrebu je 1917. počeo pohađati Kraljevsku I. veliku gimnaziju, a prvu glazbenu poduku dobio je u nadbiskupskom internatu za dječake u Zagrebu. Godine 1920. upisuje glazbenu školu Hrvatskog glazbenog zavoda, te nastavlja studij na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kompoziciju kod Blagoja Berse, dirigiranje kod Frana Lhotke i solo pjevanje kod Milana Reisera). Nakon diplome dirigiranja (1927) Pozajić nastavlja studij kompozicije u Parizu (1927–1928) i u Beču (1929). Po povratku u Zagreb počinje voditi brojne zborove, a 1930. osniva vokalni ansambl Zagrebački madrigalisti. Od 1936. djeluje kao profesor dirigiranja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Mladen Pozajić bio je suradnik Radio-stanice Zagreb od prvog dana emitiranja, kada je na klaviru pratio violinista Ladislava Miranova i violončelista Stanka Žepića, s kojima je u to vrijeme svirao u triju.

²⁰ Taj je ansambl Pozajić utemeljio 1930. kao sastav od osam pjevačica i pjevača (Erika Družović, Liga Doroghy, Vlasta Lorković, Zdenka Marković, dr. Viktor Benković, Ivo Mlinarić, Mladen Pozajić, Lav Vrbanić) koji je pretežno izvodio *a cappella* repertoar. Usp. Božidar ŠIROLA: *Nastup zagrebačkih madrigalista, Sv. Cecilija*, 24 (1930) 3, 112.

²¹ Usp. Marija RIMAN: *Mladen Pozajić: život i djelo*, Rijeka: Adamić, 2007, 171.

²² Usp. Nikola VONČINA: *Dvanaest prekratnih godina: 1941.–1953. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb: Treći program Hrvatskog radija, 1997, 31.

²³ Usp. Tatjana ČUNKO: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*.

²⁴ Na postojanje popisa upozorila me Marija Riman. Popis se sastoji od naslovne stranice na kojoj je zapisano »Zbor RTV Zagreb« i 27 nevezanih i nepaginiranih listova s crtama te, u nastavku, još

Komorni zbor HK prvi nastup u studiju radiostanice, to jest tadašnjega Hrvatskoga krugovala u Vlaškoj ulici održao 4. lipnja 1941.²⁵

U popis nastupa Pozajić je upisivao dan, datum i vrijeme nastupa te prezime na skladatelja, naslove skladbi i njihovu minutažu te dodao imena solista ako ih je bilo. Iz minutaže skladbi i iz usporedbe Pozajićevih zapisa u popisu nastupa s tiskanim najavama istih proizlazi da je upisivao kompletan repertoar pojedinoga studijskog nastupa samo prvih mjesec dana rada, da bi poslije toga upisivao samo podatke o novim skladbama koje je uvrštavao u repertoar. Popis nam otkriva još nešto što se ne podudara s dosad poznatim podacima o djelovanju Komornog zbora HK. Smatralo se, naime, da je jedino Pozajić dirigirao samostalnim studijskim nastupima i javnim koncertima tog ansambla od osnivanja do 1945. Takav dojam možemo zahvaliti činjenici da je Pozajić zaista jedini dirigirao samostalnim javnim koncertima Komornog zbora HK u tom razdoblju; međutim, njegov popis nastupa otkriva, a tiskane najave programa HK potvrđuju, da s tim ansamblom nije održao nijedan studijski nastup ili javni koncert od 31. siječnja do 21. prosinca 1942. nego samo dva javna koncerta te nijedan studijski koncert od 21. prosinca 1942. do 19. rujna 1943, kada ponovno počinje (iako rjeđe nego tijekom 1941) voditi koncerte Zbora HK.²⁶

Sasvim je jasno da to što Pozajić više od 10 mjeseci 1942. nije zabilježio nijedan nastup sa Zborom HK ne znači da ansambl u tom razdoblju nije nastupao, pa se istraživanje njegova djelovanja moralo osloniti na druge izvore, prije svega na najave emisija u službenim glasilima HK.²⁷ Iz njih saznajemo da je već 2. siječnja 1942. vodstvo Zbora HK preuzeo Dragan Gürtl, jedini stalno zaposleni dirigent i šef glazbenog odjela HK, a nešto kasnije iste godine pridružio mu se i Boris Papandopulo kao ugovorni dirigent HK.²⁸ Nakon što je u prosincu 1943. imenovan ravnateljem opere Hrvatskog državnog kazališta u Zagrebu, Papandopulo prestaje redovito dirigirati Zborom HK, tako da od siječnja do svibnja 1945. njime ravnaju samo Pozajić i Gürtl. Iako vršnjaci (Pozajić je rođen 1905, Papandopulo 1906, a

jednog popisa od dvije stranice koji počinje stranicom s naslovom »Moje premiere s raznim orkestrima«. Pohranjen je u ostavštini Mladena Pozajića u Zavičajnom muzeju »Stjepan Gruber« u Županji.

²⁵ U polusatnom poslijepodnevnom terminu (od 17 sati i 15 minuta do 17 sati i 45 minuta) pjevači su uživo otpjevali zborove *Zdrav Kralj mladi* Vinka Žganeca, *Vu mleki* Mirka Kolarica, *Međimurje malo* i *Romarska* Miroslava Magdalenića, *Pitam tebe draga* Krste Odaka i *Turki robe* Josipa Vrhovskog.

²⁶ Nije jasan neposredan povod Pozajićeva prekida rada sa Zborom HK. Vjerojatno se radilo o preopterećenosti obavezama na Muzičkoj akademiji u Zagrebu nakon što je u rujnu 1941. izabran za rektora, a zatim i za dirigenta akademskog zbora i orkestra. Na HK vratio se već sredinom 1943, ali još nije ravnao Zborom HK, nego novim ansamblom koji je okupio oko sebe, Krugovalnim skupom madrigalista.

²⁷ *Radio Zagreb 1941, Hrvatski krugoval 1941–1945.*

²⁸ Uz njih su javnim koncertima Zbora HK povremeno ravnali talijanski skladatelj i dirigent Vittorio Baglioni (2. lipnja 1943) te skladatelj i dirigent Slavko Janković (12. i 15. kolovoza 1943, 2. veljače te 14, 16. i 30. ožujka 1944), a zajedničkim koncertima Zbora i Komornog, odnosno Simfonijskog orkestra HK ravnao je i Lovro Matačić.

Gürtl 1908), trojica dirigenata Zbora HK u razdoblju od 1941. do 1945. pokazali su sasvim različite repertoarne preferencije u kulturnopolitički zadanim okvirima. U kolovozu 1941. izložio ih je Zlatko Grgošević (od svibnja 1941. do 1942. ravnatelj pododsjeka za umjetnost, književnost i tisak pri Ministarstvu bogoštovlja i nastave, a od 1942. ravnatelj Odsjeka glazbenih izvedbi Hrvatskoga krugovala): »Hrvatski skladatelji, pokojni i živi, sa svijju područja glazbenog stvaranja pojavljivat će se u našim rasporedima u prvom redu s djelima, koja nose jasan biljeg hrvatske duše i hrvatskog duševnog izraza.«²⁹

	Nedjelja 25 I 1942	
Djatonac	Ako spavaš 1'	
	Subota 31 I 1942 od 20 do 20:30 sati	
Marksović	Mapavanka 4'	
	Ponedjeljak 21 II 1942 - Zglb - HG2 - 20 sati	
Respijgli	Lauda <small>Soprano: Ligo Donnelly - Mezzosoprano: Gjurgio Stankov Lepido - Tenor: Zlatko Grgošević - Orkestar: Krunoslav Krugovalski orkestar</small>	
	Subota 30 I 1943 - Zglb - HG2 - 20 sati	
Lukarić 3'	Carite et psallite <small>Soprano: Juna Glavčić - Mezzosoprano: Nada Hintermeier - Tenor: Zlatko Grgošević - Glasovir: Nada Hintermeier</small>	
Lukarić	Ex ore infantium <small>Glasovir: Nada Hintermeier</small>	1'
Lukarić	Panis angelicus <small>Glasovir: Nada Hintermeier</small>	3'
Dugan	O numena zero	2'
Dugan	Kristni se je gore stal	3'
Zlatić	Ne bavi jele <small>Glasovir: Nada Hintermeier</small>	2'
Zlatić	Oj dječice <small>Glasovir: Nada Hintermeier</small>	2'
Grgošević	Soldateska	2'
Zgarec	Tu za repu	1'
Papandopol	Škriči kolo	1'
	Petak 26 II 1943 - Zglb - Krugoval - 21:15 do 22 sati	
Delucog	La Danzarella Elue <small>La Danzarella Elue: Ligo Donnelly - Une néitante: Nada Stankov - Krugovalski orkestar</small>	
	Nedjelja 19 II 1943 - Zglb - Krugoval - 12 do 13 sati	
Grgošević	Okolo županijskog renesa	18'

Slika 1: Fotografija 18. stranice Pozajiceva »Dnevnika« nastupa.

²⁹ Zlatko GRGOŠEVIĆ: Hrvatski glazbenici i krugoval, Hrvatski radio list, 1 (1941) 7, 11.

*Repertoar Zbora Hrvatskoga krugovala pod vodstvom Mladena Pozajića
(od 4. lipnja 1941. do 31. siječnja 1942)*

U prvih osam mjeseci djelovanja, Komorni zbor HK-a i Mladen Pozajić održali su više od 122 studijskih nastupa,³⁰ prosječno 15 mjesečno ili svaki drugi dan. Iako se najvećim dijelom radilo o polusatnim nastupima, Zbor HK je u studiju radiostanice bio na raspolaganju u najrazličitijim terminima i danima u tjednu, od ponedjeljka do nedjelje, ali najčešće je nastupao od 17 sati i 45 minuta, zatim od 13 sati i od 17 sati i 15 minuta.

Komorni je zbor prvih tri i pol mjeseca nastupao samo u studiju radiostanice, sve do 19. rujna 1941, kada je sa Zagrebačkom filharmonijom i sopranisticom Ligm Doroghy (inače Pozajićevom suprugom), na »Svečanom koncertu hrvatske simfonijske glazbe« u Hrvatskom državnom kazalištu uz Orkestar Hrvatskog državnog kazališta i pod ravnanjem Krešimira Baranovića izveo *Žetvu* Zlatka Grgoševića. Sljedeći je javni koncert Zbor održao 1. prosinca 1941, kada je u sklopu Tjedna Mozartove glazbe u Hrvatskome glazbenom zavodu uz komorni orkestar članova Zagrebačke filharmonije, ovaj put pod ravnanjem Mladena Pozajića, priredio »Koncert vokalnih crkvenih i komornih skladbi Wolfganga Amadeusa Mozarta«.³¹

U tih osam mjeseci Zbor HK izveo je oko 300 skladbi 75, uglavnom hrvatskih, skladatelja. Pozajićevi miljenici bili su Ivan Zajc i Vatroslav Lisinski s 33, odnosno 23 skladbe (što izvorne, što Pozajićeve obrade), zatim Vinko Žganec s 19 skladbi, Zlatko Grgošević i Jakov Gotovac s 15, Krsto Odak s 13, Franjo Dugan ml. s 12, Đuro Eisenhuth s 10, Wolfgang Amadeus Mozart s 8 skladbi na jednom koncertu, Juraj Stahuljak s 9 skladbi, Miroslav Magdalenić i Franjo Serafin Vilhar s 8 skladbi i tako dalje.

Iako je na većini nastupa Pozajić dirigirao programe sastavljene od skladbi različitih autora, nekima je posvećivao i cijele nastupe – Đuri Eisenhuthu (28. lipnja 1941), Vatroslavu Lisinskom (5. srpnja, 13. srpnja, 21. kolovoza i 3. rujna 1941), Jurju Stahuljaku (15. srpnja 1941), Krsti Odaku (4. rujna 1941), Vinku Žganecu (8. listopada 1941), Miroslavu Magdaleniću (23. listopada 1941) te Ivanu pl. Zajcu (8, 10, 11. i 13. prosinca 1941, uoči godišnjice skladateljve smrti, 16. prosinca).

Najizvođeniji pojedinačni zborovi bili su *Začinka* Đure Eisenhutha (izveden devet puta) i *Psalam 64* Krste Odaka (izveden osam puta). Njegova *Podoknica mjesecu* i zborovi *Dobra večer uzorita* Jakova Gotovca, *Zbor Hrvatica* iz opere Porin i *Tam gdje stoji* Vatroslava Lisinskog izvedeni su sedam puta, a po šest puta zborovi *Oče naš* i *Prelja* Lisinskog, *Zora* Đure Eisenhutha, *Desnica Gospodnja* Matije Ivšića, *Lipa Mare* Franje Kuhača, *U ljetni suton* Vilka Novaka, *Turki robe* Josipa Vrhovskog i *Jedna majka vumrla* Vinka Žganeca.

³⁰ Prema Pozajićevu popisu u tom je razdoblju bilo 69 studijskih i javnih koncerata, a dodavanjem onih najavljenih u rasporedu programa Radio-Zagreba broj je u tisku povećan za još 53 koncerta.

³¹ Usp. *** Koncertna kronika u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 36 (1942) 1, 32.

Uza zborove spomenutih skladatelja, Pozajić je na repertoar jedini uvrštavao i poneke zborove preporoditelja poput Josipa Juratovića, Ferde Livadića, Pavla Štoosa i Franje Pokornog, jedini je izvodio duhovne skladbe pripadnika cecilijanskoga pokreta, kao što su bili Vatroslav Kolander, Kamilo Kolb, Matija Ivšić, Milan Krajačić, Ivan Mihoković,³² Franjo Krčmar i Rikard Krestin, a samo je iznimno promovirao i mlade skladatelje, poput Ive Bjelovučića.³³

Stranih je skladatelja na repertoaru prvih mjeseci djelovanja Zbora bilo malo. Autorske večeri dobili su Jacobus Gallus (26. lipnja 1941) i Wolfgang Amadeus Mozart u Hrvatskome glazbenom zavodu (1. prosinca 1941). Osim njih, Pozajić je dirigirao još samo zborove Emila Adamiča, Eloyja Augustina Antheaumea, Henrija Dumonta i Johanna Josepha Fuxa.

»Osnutkom krugovalnog zbora«, napisao je Dragan GÜRTL u svome izvještaju o glazbenomu radu krugovalne postaje od svibnja do prosinca 1941, »... omogućeno nam je uz samostalne emisije zbora i izvođenje većih zborскоорkestralnih djela u suradnji s orkestrom (oratoriji, mise, kantate, operne i operetne izvedbe i t. d.). Tako danas naši slušači imaju od zgrade do zgrade, čuti gotovo cijelu operu ili operetu u nešto skraćenom za krugoval priređenom obliku«.³⁴ Od spomenutih većih djela zbor i orkestar Hrvatskoga krugovala u studiju radio-stanice izveli su fragmente iz opera *Porin* (13. srpnja 1941) i *Ljubav i zloba* (9. prosinca 1941) Vatroslava Lisinskog pod ravnanjem Dragana GÜRTLA, koji je vjerojatno ravnao i izvedbom fragmenta iz operete *Madame Dubarry* Carla Millöckera (26. srpnja 1941) te je izveo *Žetvu* Zlatka Grgoševića pod ravnanjem Mladena Pozajića i uz sudjelovanje sopranistice Lige Doroghy (16. listopada 1941).

Između 31. siječnja 1942. i 19. rujna 1943, kada je prestao redovito dirigirati studijskim koncertima Komornoga zbora HK, Mladen Pozajić je, prema vlastitome popisu nastupa, dirigirao trima javnim koncertima tog ansambla, a prema podacima iz najava u tisku i sačuvanih programskih listića, još jednim.

³² Ivan Mihoković bio je orguljaš i zborovoda u Valpovu, učio je orgulje na Muzičkoj akademiji kod Franje Dugana (Antun ŽIVKOVIĆ: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 32 (1938) 1, 23), bio je suradnik časopisa *Sv. Cecilija* (***) Saradnici »Sv. Cecilije« u 1939, *Sv. Cecilija*, 33 (1939) 6, 146; Ivan MIHOKOVIĆ: Narodne popijevke iz Virja, *Sv. Cecilija*, 33/1939/ 3, 73; Ivan MIHOKOVIĆ: Narodne popijevke iz Miholjanca, *Sv. Cecilija*, 32/1938/ 4, 128).

³³ U *Sv. Ceciliji* ime se Ive Bjelovučića spominje četiri puta od 1939. do 1943: kao jedan od skladatelja na repertoaru koncerata pjevačica Zine Krelja, 12. siječnja 1943. (Albe VIDAKOVIĆ: Opera i koncerti, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 3, 103) i Mire Bašić, 26. listopada 1941 (***) Koncertna kronika u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 36 (1942) 1, 32), uz nešto opsežniji opis Don Koste Selaka, župnika i nadzornika za crkvenu glazbu na Pelješcu: »... Naš kompozitor g. Ivo Bjelovučić ... ima vrlo milozvučni tenor čuli smo ga i na radiu ovih dana. Pjeva osjećajno, nježno i u visokim notama ima potpuni izražaj i takodjer vrlo lijepo interpretira duboka mjesta. On ima lirični tenor, koji će sa dobrom školom postići veliki uspjeh!« (Don Kosta SELAK: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 33 (1939), 4-5, 107). Don Selak u svome dopisu spominje i Bjelovučićeva učitelja Lava Vrbanića, profesora na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, kod kojega je Ivan Bjelovučić diplomirao solo pjevanje 14. listopada 1941. Usp. Erika KRAPAN (ur.): *Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu. 90 godina*, Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2011, 304.

³⁴ Dragan GÜRTL: Glazbeni rad naše krugovalne postaje, *Hrvatski krugoval*, 1 (1941) 28-28, 6.

Prvi od njih održan je 21. prosinca 1942. u Hrvatskome glazbenom zavodu kao VI. javni koncert, odnosno III. komorni koncert Hrvatskoga krugovala u sezoni 1942/1943, a na rasporedu je, između ostaloga, bila *Lauda per la nativita del Signore*³⁵ Ottorina Respighija. Solisti su bili Liga Doroghy, Gjurgja Halper-Leppée i Zdenko Šir. »Izvedba krugovalnog zbora bila je prvorazredna. Svježina glasova, homogenost i zvučnost celog zbora idealna. Pod ravnanjem Mladena Pozajića i solisti i zbor i orkestar dali su od sebe sve najbolje tako, da je ovaj koncert stvorio dostojni ugođaj svečanim božićnim blagdanima.«³⁶

Nepunih dva mjeseca poslije, 30. siječnja 1943, Komorni je zbor HK održao prvi samostalni javni koncert u Hrvatskome glazbenom zavodu, na koji je Mladen Pozajić uvrstio samo djela hrvatskih skladatelja.³⁷ »Raspored je predstavljao uglavnom pregled najboljih vokalnih djela hrvatskih skladatelja, dok je izvedba bila upravo prvorazredna.«³⁸

Zbor HK 26. ožujka 1943. zajedno je s krugovalnim orkestrom u Hrvatskome glazbenom zavodu izveo kantatu *La damoiselle élue / Gospođica izabranica* za mezzosopran i sopran solo, četveroglasni ženski zbor i orkestar Claudea Debussyja. Solistice su bile Nada Serdoz i Liga Doroghy.

Na koncu, Pozajić je 16. travnja 1943. u HGZ-u dirigirao izvedbom Rossinijeve *Stabat mater* u kojoj su, uz soliste Janju Hanžek, Dragicu Koritić, Zdenka Šira i Andreja Štrukelja sudjelovali i Zbor i orkestar Hrvatskoga krugovala te Zbor i orkestar Hrvatskog državnog konzervatorija.

Repertoar Zbora Hrvatskoga krugovala pod ravnanjem Dragana Gürtla i Borisa Papandopula (od 1. veljače 1942. do 19. listopada 1943)

Svoju ideju o izvođenju opera i opereta u skraćenom, za krugoval priređenom obliku Gürtl je u većoj mjeri uspio ostvariti nakon Pozajićeve odlaska. Pritom je naišao na punu podršku Borisa Papandopula, koji se s njime izmjenjivao kako za pultom Zbora, tako i za pultom Komornog, a poslije i Simfonijskog orkestra HK.

³⁵ Naslovi skladbi preuzeti su iz najava programa pa se neki javljaju u originalu, a neki su prevedeni.

³⁶ Albe VIDA KOVIĆ: Opera i koncerti, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 1, 32.

³⁷ Prema podacima u popisu nastupa koji je vodio Mladen Pozajić izveli su motete *Canite et psalite*, *Ex ore infantium* i *Panis angelicus* Ivana Lukačića, zborove *O, rumena zoro* Franje Dugana st., *Ne beri Jele* i *Oj, divojko* Slavka Zlatića, *Soldačku* Zlatka Grgoševića, *Tu ze repu* Vinka Žganeca i *Skoči, kolo* Borisa Papandopula, a prema programskome listiću sačuvanom u arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda izveli su još *Laku noć* Vatroslava Lisinskog, *Tri madrigala* Božidara Širole, *Kolo* Ivana Brkanovića, *Čaće moj* Ivana Matetića-Ronjgova, *Omili mi u selu divojka* i *Dobra večer uzorita* Jakova Gotovca, *O jalo i Kolo* Zlatka Grgoševića, *Ftiček veli* i *Voda zvira iz kamena* Josipa Štolcera Slavenskog, *Jedna majka vumrla*, *Lehku noć* i *Pod kopinom* Vinka Žganeca.

³⁸ Albe VIDA KOVIĆ: Opera i koncerti, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 3, 103.

Gürtl je u tome razdoblju dirigirao izvedbama opera *Cavalleria rusticana* Pietra Mascagnija (18. studenoga i 30. prosinca 1942), izvedbama fragmenata iz opera *Porin* Vatroslava Lisinskog (29. travnja 1942, 7. travnja 1943. i 30. svibnja 1943), *Čarobna frula* W. A. Mozarta (9. prosinca 1942), *Sestra Angelica* Giacoma Puccinija (27. siječnja i 17. ožujka 1943) te izvedbom operete *Otok ljubavi* (18. travnja 1942. i 5. rujna 1944) Eduarda Gloza.

Od *a cappella* repertoara, Gürtl je prvi dirigirao madrigale *Ardo, si ma non t'amo, Il grave del'età, Matona mia cara, O la, che bon echo!, Prendi l'aurata lira i S'io ti vedess* Orlanda di Lassa, madrigale *Najljepša od svih pastirica* i *Pokloni mi dijete svoju ljubav* Luce Marenzija, madrigale *Ecco mormorar l'onde, Io mi son giovinetta* i *Lasciatemi morire* Claudija Monteverdija, madrigal *Se per te moro, Aminta* G. M. Artusija, *Balletto di villanelle* Adriana Banchierija, vilanellu *Folti boschetti* Paola Bellasia, šest madrigala Hansa Lea Hasslera, *Psalam 100* Heinricha Schütza, motet *Jesu, meine Freude*, psalam *Singet dem Herrn ein neues Lied* te koral *Ein feste Burg ist unser Gott* J. S. Bacha, tri zborova F. Schuberta, dva zborova R. Schumanna, osam zborova iz op. 17, 104, 109 i 110 J. Brahmsa, *Moravske dvopeje* A. Dvořáka te dvije duhovne skladbe M. Regera.

Od hrvatske glazbe prvi je u repertoar uvrstio *Motet* D. Honze, *Hrvatski ples* L. Šafraneka-Kavića, *Izvor voda izvirala* M. Cipre, *U ciganskom taboru* A. Kopitovića, harmonizacije svatovskih motiva *Hrvatski svatovi* F. Lhotke, *Kajkavske narodne* M. Pozajića, po dva zborova I. Zajca, F. S. Vilhara, V. Rosenberga-Ružića, F. Dugana st. i ml., J. Štolcera Slavenskog, J. Gotovca i Z. Grgoševića, tri zborova V. Lisinskog, četiri zborova B. Papandopula, po pet zborova M. Kolarića i K. Odaka, šest zborova B. Sakača, po sedam zborova I. Kokota i A. Dobronića, osam zborova J. Vrhovskog, jedanaest zborova R. Tačlika, dvanaest zborova Z. Špoljara, dvadeset i dva zborova R. Matza te dvadeset i devet zborova V. Žganeca.

Papandopulo je za krugoval priredio, odnosno skratio i dirigirao opere *Faust* Charlesa Gounoda (30. rujna 1942), *Orfej i Euridika* Christoph Willibalda Glucka (28. listopada 1942. i 28. travnja 1943), *Morana* Jakova Gotovca (25. studenoga 1942), *Lakmé* Lea Delibesa (6. siječnja 1943), potom je izveo glazbenoscensku liriku *Goran* Antuna Dobronića (20. siječnja 1943), pjesničku pripovijest *Kameni svatovi* Vjekoslava Rosenberg-Ružića (5. ožujka 1943), opere *Minka* Frana Lhotke (10. ožujka 1943), *Traviata* Giuseppa Verdija (21. travnja 1943), *Strijelac vilenjak* C. M. von Webera (26. svibnja 1943), svoj svečani krugovalni prikaz *Zemlja na riječi* Ra Zem (15. lipnja 1943) i četvrtu sliku iz opere *Dorica pleše* Krste Odaka (22. rujna 1943), pa i jednu operetu, *Čar mjesecine* (9. lipnja 1943) Eduarda Gloza.

Od 20. siječnja 1943. u radijskim izvedbama glazbenoscenskih djela (prva je bila Dobronićeva »glazbeno-pozorična lirika u 3 slike« *Goran*, po drami Petra Petrovića Pecije) u ulozi režisera pojavljuje se Ivo Vuljević, koji potpisuje režije svih potom izvedenih glazbenoscenskih djela.

Papandopulo je repertoar Zbora obogatio madrigalima *Dido, Donna, vostra mercede, Canzonetta, Vergine, quante lacrime, Vergine, saggia* G. P. da Palestrine, madrigali-

ma *Mascherata di villanelle, Gioco della passerina* A. Banchieria, motetima *Pater noster* J. Gallusa, *Razgovor pastira u Betlehemu* M. Praetoriusa i *Crucifixus* A. Lottija, djelima za zbor M. Haydna (*Tenebrae factae sunt*), L. van Beethovena (*Die Ehre Gottes aus der Natur*, op. 48 br. 4), zborovima G. Donizettija (*Offertorium*), F. Schuberta (*Mirjamina pobjednička pjesma*), J. Brahmsa (*Grbavi svirač*, op. 93a br. 1, *O slatki svibnju, Putuj sretno, Radovanje, Sveti Rafael, Tišina noći, Tužaljka*) M. Regera (*Bogorodičin san, Putuj sretno, Vjerojemo u jednog Boga*), E. Masettija (*Talijanske pučke popijevke*), C. Zeltera (*Balada o Johanni Sebus*), F. Liszta (*Ave Maria*) i G. Verdija (*Laudi alla Vergine Maria*) te djelima za zbor i orkestar A. Vivaldija (*Gloria*) i F. Liszta (*Dante simfonija*).

Iz hrvatske je glazbe Papandopulo prvi u repertoar uveo zborove I. Lukačića (prvi je u program uvrstio motet *Panis angelicus*), *Brod nek ćuti udaraca* F. Rusana, *Na Krkonoših* V. Lisinskog, *Bog i Hrvati* Vilka Novaka, *Hvalite Gospoda* M. Ivšića, *Starovirske pismice* S. Jankovića, *U slavonskom kolu* Stjepana Lovrića,³⁹ *Cigani (su gusku našli)* Franje Židovca, *Navezla se lađa* Mila Cipre, po dva zbora Z. Špoljara, Z. Bradića i M. Kolarića, tri zbora F. S. Vilhara, F. Dugana st., po četiri zbora I. Zajca, J. Hatzea, R. Matza, pet zborova Z. Grgoševića i M. Pozajića, šest zborova F. Dugana ml, I. Brkanovića i S. Zlatića, sedam zborova J. Gotovca, osam zborova A. Dobronića, K. Odaka i V. Žganeca, devet zborova K. Fribeca, dvanaest zborova F. Lucića te četrnaest vlastitih zborova.

Uz Gürtla i Papandopula u tom je razdoblju na dvama javnim koncertima, održanima 8. rujna 1942. u zagrebačkoj katedrali i 18. rujna 1942. u HGZ-u, Zborom i Komornim orkestrom HK dirigirao i Lovro pl. Matačić. Izvodili su Mozartovu *Krunidbenu* misu u C-duru. Solisti su bili Vera Grozaj, Vera Kogej, Nikola Šterle i Tomislav Neralić. »Orkestar i zbor krugovala pokazao je i ostvario vrijedna nastojanja i pokazao svoje kakvoće s kojima se može računati prigodom takvih i sličnih izvedbi.«⁴⁰

³⁹ »Rođen 1903. u Viljevu kod Donjeg Miholjca, svršio gimnaziju u Zagrebu, a teologiju u Đakovu. Zaređen 1927. kapelanovao je u Valpovu i Brodu, a sada je kateheta i duhovnik bolnice u Osijeku. Za glazbu ga je oduševio još u gimnaziji prefekt Stjepan Flodin. Kao maturant učio je harmoniju, kod o. Kolba. U bogosloviji ravnao je kleričkim zborom, a u Brodu osnovao s učiteljem L. Čosićem Cecilijanski zbor, komu je bio i zborovođom. U glazbenom prilogu 'Sklada' izašlo je 5 njegovih muških zborova: *Marijo, slatko ime* 4 (1925), *O salutaris Hostia*, 4m (1926), *Marijo, svibnja kraljice*, jednogl. (1927), *O Marijo mila*, jednogl. (1929), *Juravit Dominus* (1935)« (usp. *** Sadržaj »Glazbenog priloga« 1907–1936., *Sv. Cecilija*, 31 (1937) 4, 119); javljao se i sam dopisima u *Sv. Ceciliji* (usp. Stjepan LOVRIC: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 23 (1929) 1, 29-30), a spomenut je u još jednome članku toga časopisa (usp. Stjepan DJAKOVIĆ: Cecilijino društvo u Vinkovcima, *Sv. Cecilija*, 25 (1931) 1, 13).

⁴⁰ Vladimir CIPRIN: Crkveni koncert u katedrali, *Hrvatski narod*, 4 (1942) 526, 2.

Repertoar Zbora Hrvatskoga krugovala pod ravnanjem Mladena Pozajića, Dragana Gürtla i Borisa Papandopula (od 19. rujna 1943. do 8. svibnja 1945)

Kada je Pozajić u rujnu 1943. ponovno počeo redovito dirigitirati studijskim koncertima Komornog zbora HK, u repertoar je uvrstio djela Jacoba Obrechta, G. P. da Palestrine, Jacobusa Gallusa, Claudia Monteverdija, Heinricha Schütza, Dietricha Buxtehudea, zatim motete i kantate J. S. Bacha, Niccolò Jomellija, G. B. Pergolesija, W. A. Mozarta te zborove Gioacchina Rossinija, Roberta Schumanna i Johannes Brahmsa.

Od hrvatskih je skladatelja prvi uvrstio dva moteta Ivana Lukačića, harmonizaciju narodnoga napjeva *Podigoh se* Blagoja Berse, zborove (koje dotad nije izvodio) skladateljâ Frana Lhotke, Franje Lučića, Oskara Josefovića, Rudolfa Taclika, Slavka Modrijana, Borisa Papandopula, Krešimira Fribea i Ive Lhotke Kalinskoga, a ponovno je na repertoar vratio zborove Eisenhutha, Kolandera, Klaića, Vilhara, Fallera, Florschütza, Vilka Novaka, Dugana st. i ml., Muhvića, Dobronića, Matetića Ronjgova, Odaka, Širole, Žganeca, Špoljara, Brlića, Ivšića, Gotovca, Štolcera Slavenskog, Grgoševića, Krnica, Matza, Jurja Stahuljaka, Vrhovskog, Kokota, Brkanovića, Magdalenića, Zlatića i Bjelovučića.

Na javnome koncertu održanome 20. prosinca 1943. u HGZ-u, Pozajić je predstavio nove skladbe na repertoaru Zbora HK – Lukačićeve motete i zborove Josipa Juratovića te jedan Bachov motet, uz već standardni dio repertoara sastavljen od skladbi Lisinskog, Matetića Ronjgova, Zlatića, Brkanovića, Žganeca, Štolcera Slavenskog i Papandopula. Taj isti repertoar Zbor HK i Pozajić predstavili su tri mjeseca poslije u Beču, u velikoj koncertnoj dvorani tamošnjega Državnoga radija.

Radilo se o dvama koncertima održanima, prema prijepisu i prijevodu kritika iz bečkog i zagrebačkoga tiska, 28. i 29. travnja 1944. u velikoj dvorani za emisije Državnoga radija u Beču. Koncerti su organizirani za potrebe snimanja za njemački Radio Europa.

Dva mjeseca poslije Pozajić je dirigirao Zborom i Krugovalnim komornim orkestrom na koncertu »Franjevački glazbenici u Zagrebu«, na kojemu je praisveo orkestralnu skladbu *Proštenjari* i *Kantatu o križu* o. Miroslava Grđana.

Nakon Pozajićeva ponovnog preuzimanja Zbora HK, Gürtlu je još uspjelo izvođenje odlomaka iz 10 opereta: *Giuditta* (18. ožujka 1944), *Friedericka* (30. svibnja i 4. srpnja 1944) i *Zemlja smiješka* (24. listopada 1944) Franza Lehára, *Pjesmom kroz život* Milana Asića (20. lipnja i 11. srpnja 1944), *Boccaccio* Franza Suppéa (18. srpnja 1944), *Posljednji kavalir* Rikarda Šimačeka (25. srpnja 1944), *Gospođa Dubarry* Carla Millöckera (29. kolovoza 1944), *Na plavom Jadranu* Eduarda Gloza (3. rujna 1944), *Maričon* Srečka Albinija (27. listopada 1944) i *Tri djevojčice* Franza Schuberta (19. prosinca 1944) te glazbene igre *Svadba na suncu* Jurja Stahuljaka (31. ožujka i 14. travnja 1944) i komične opere *La mascotte* Edmonda Audrana (5. prosinca 1944).

Osim opera i opereta, Gürtl je u tom razdoblju u repertoar Zbora HK iz hrvatske glazbe uvrstio zborove *Moja dika* V. Lisinskog, *Podivanka* Slavka Jankovića, *Sva-*

tovac Ive Muhvića, *Večer sjala mjesečina* Mirka Kolarića, *Poletjela dva goluba* Lujze Kozinović, *Hrvatski ples* Milana Asića, *Šokačko kolo* Franje Bertića, *A, tko nam je u kolu* Josipa Hatzea, *U to vrime godišta* Anselma Canjuge, tri nova zbora R. Taclika, po četiri nova zbora F. Dugana st. i Z. Špoljara te šest novih zborova V. Žganeca.

Papandopulo je u tom razdoblju izveo glazbenu viziju *More* Frana Lhotke (9. travnja 1944), a ravnao je Zborom HK i na dvama javnim koncertima. Na prvome, održanome 2. veljače 1945. u HGZ-u, dirigirao je zborove Vatroslava Lisinskog, a na drugome, 26. veljače 1945. u HGZ-u, ravnao je izvedbom *Dante simfonije* Franza Liszta.

Matačić je ponovno dirigirao Zborom HK tek 3. siječnja 1944, kada je u HGZ-u izveo *Misu u d-molu* Antona Brucknera koju će, zajedno s Grgoševićevom *Žetvom*, tri mjeseca poslije, 29. travnja 1944. izvesti i u Beču, u velikoj dvorani za emisije Državnoga radija, uz sudjelovanje Bečkih simfoničara umjesto Simfonijskog orkestra Hrvatskoga krugovala, koji je sudjelovao na zagrebačkom koncertu.

U međuvremenu, Matačić je u HGZ-u 14. veljače 1944. ravnao izvedbom *Faust simfonije* Franza Liszta i *Zborom Hrvatica* iz Lisinskijeva *Porina*, 9. travnja 1945, na »Svečanom simfonijskom koncertu povodom četvrte obljetnice uspostave NDH«.

Zaključak: repertoarne preferencije Zbora Hrvatskoga krugovala od 1941. do 1945.

Prema dostupnim podacima, u prvim četirima sezonama nakon osnivanja, odnosno od 4. lipnja 1941. do 1. svibnja 1945, Zbor HK izveo je ukupno najmanje 881 djelo.⁴¹ Najviše su izvođena svjetovna djela (njih 740), a u puno manjoj mjeri duhovna u širem smislu i/ili crkvena (141 djelo). S obzirom na širi društveni i kulturološki aspekt i kontekst toga vremena, trojica glavnih dirigenata Zbora HK veliku su pažnju posvetila djelima hrvatskih skladatelja, izvevši 701 hrvatsko djelo, u odnosu na samo 180 djela stranih skladatelja. Njih se na repertoaru Zbora HK našlo 63, dok je hrvatskih skladatelja bilo 92.

Od inozemnih skladatelja, na repertoaru su Zbora HK brojniji samo oni iz razdoblja romantizma, iz kojega su izvedena djela dvadesetorice stranaca, dok je hrvatskih bilo samo desetero. Od djela hrvatskih skladatelja do razdoblja romantizma Zbor HK je na repertoaru imao samo tri moteta Ivana Lukačića, a iz 20. stoljeća imao je zborove čak 80 skladatelja!

U skladu s time, na repertoaru se našlo najviše skladbi suvremenih skladatelja, odnosno onih koji su djelovali u prvoj polovici 20. stoljeća – čak 587, ali iz tog

⁴¹ Popis izvedenih djela načinjen je prema dostupnim izvorima (vidi popis izvora). Međutim, nisu svi brojevi svih godišta bili dostupni (ni na HRT-u, ni u NSK), a ni u svim najavama studijskih nastupa Zbora HRT-a nisu uvijek navedeni naslovi djela. U svakome slučaju, broj izvedenih djela i skladatelja može biti samo veći.

razdoblja izvedeno je samo 57 duhovnih, odnosno crkvenih djela. Iz razdoblja romantizma Zbor je izveo 202 skladbe (od čega 31 duhovnu), iz klasicizma 18 (13 duhovnih), iz baroka 28 (23 duhovne), a iz renesanse 46 (17 duhovnih).

Među najizvođenijim suvremenim skladateljima bili su Vinko Žganec sa 63 djela, Jakov Gotovac s 38, Franjo Dugan ml. s 31, Franjo Dugan st. i Zlatko Grgošević sa po 29, Rudolf Matz s 28, Krsto Odak s 24, Antun Dobronić s 23 i Boris Papanadopulo s 23. Iz razdoblja romantizma Zbor je najčešće izvodio skladbe Ivan pl. Zajca (36) i Vatroslava Lisinskog (22).

Za ilustraciju navest ćemo najizvođenije zborove:

- *Pod kopinom* za mješoviti zbor Vinka Žganeca (izveden 14 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, u lipnju 1944. i zatim dirigirao još devet puta, zaključno na koncertu održanome u HGZ-u, 5. ožujka 1945; dirigirao ga je i Papanadopulo, četiri puta tijekom 1943);
- *Bokeljsko kolo* za mješoviti zbor Ivana Brkanovića (izvedeno je 12 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 12. studenoga 1941. i dirigirao još pet puta do 31. kolovoza 1944, uključujući i koncerte u HGZ-u, 30. siječnja i 20. prosinca 1943. te 28. travnja 1944. u Beču; Papanadopulo ga je dirigirao četiri puta, 1942. i 1943, a Gürtl dvaput, 1943);
- *Dobra večer uzorita* za muški zbor Jakova Gotovca (izveden 12 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 23. kolovoza 1941. i dirigirao još 10 puta, uključujući koncerte u HGZ-u, 30. siječnja 1943. i 5. ožujka 1945; jedanput ga je dirigirao i Gürtl, 20. rujna 1942);
- *Psalam 64* za dvoglasni zbor (sopran i alt) i orkestar (klavir) Krste Odaka (izveden je 12 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 10. lipnja 1941. i potom dirigirao još 10 puta; jedanput ga je izveo i Papanadopulo, 3. prosinca 1942);
- *La/h/ku noć* za mješoviti zbor Vatroslava Lisinskog (izveden je 11 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 5. lipnja 1941. i otada ga je dirigirao još osam puta, uključujući koncerte 30. siječnja 1943. u HGZ-u i 28. travnja 1944. u Beču; jedanput ga je dirigirao Papanadopulo, 1943, a zadnji ga je izveo Gürtl, 7. prosinca 1944);
- *O/t/če naš* za muški zbor Vatroslava Lisinskog (izveden je 11 puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 7. lipnja 1941. i dirigirao ga je još osam puta; po jedanput su ga izveli i Papanadopulo i Gürtl 1943);
- *Tam gdje stoji gradić bijeli* za muški zbor Vatroslava Lisinskog (izveden je 10 puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 7. lipnja 1941. i jedini dirigirao do 7. studenoga 1944);
- *Začinka »četverospjev«* Đure Eisenhutha (izveden je 10 puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 7. lipnja 1941. i jedini ga je dirigirao do 31. siječnja 1942);
- *Ćaće moj* za sopran i alt solo i mješoviti zbor Ivana Matetića Ronjgova (izveden je 10 puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 18. lipnja 1941. i dirigi-

- rao ga je još sedam puta, uključujući koncerte 30. siječnja i 20. prosinca u HGZ-u, te 28. travnja 1944. u Beču; izveo ga je i Papandopulo, dvaput tijekom 1943);
- *Desnica Gospodnja* »za tri ista glasa« Matije Ivšića (izveden je devet puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 24. lipnja 1941. i jedini ga je dirigirao do 29. veljače 1944);
 - *Oj, talasi* za mješoviti zbor *a cappella* Vatroslava Lisinskog (izveden je devet puta: na repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 18. lipnja 1941. i otada ga je dirigirao još pet puta, zaključno 27. lipnja 1944; u međuvremenu izveo ga je i Papandopulo, triput tijekom 1943);
 - *Prelja* za muški zbor Vatroslava Lisinskog (izvedena je devet puta: u repertoar ju je prvi uvrstio Pozajić, 7. lipnja 1941. i dirigirao ju je još šest puta do 12. listopada 1943; dvaput ju je izveo i Gürtl, do 7. prosinca 1944);
 - *Voda zovira iz kamena* za mješoviti zbor Josipa Štolcera Slavenskog (izvedena je devet puta: prvi ju je u repertoar uvrstio Pozajić, 25. lipnja 1941. i dirigirao ju još osam puta do 31. kolovoza 1944, između ostaloga i na koncertima 30. siječnja i 20. prosinca 1943. u HGZ-u te 28. travnja 1944. u Beču);
 - *Večer na Savi* za mješoviti zbor Ivana Zajca (izveden devet puta: prvi ga je u repertoar uvrstio Pozajić, 7. lipnja 1941, a zatim ga je dirigirao još sedam puta do 7. studenoga 1944; nakon toga još ga je jedanput izveo Gürtl, 7. prosinca 1944);
 - *Jedna majka vumrla* za sopran i »mumljajući« mješoviti zbor Vinka Žganeca (izveden je devet puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, u lipnju 1941. i potom ga je dirigirao još osam puta do 31. kolovoza 1944, između ostaloga i na koncertima održanima 30. siječnja 1943. u HGZ-u i 28. travnja 1944. u Beču);
 - *Lehku noć* za mješoviti zbor Vinka Žganeca (izveden je devet puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 18. lipnja 1941. i potom ga dirigirao još sedam puta do 31. kolovoza 1944, a uvrstio ga je i na koncert u Beču 28. travnja 1944; dirigirao ga je i Papandopulo, 1. svibnja 1943);
 - *Međimurje malo* za muški zbor Miroslava Magdalenića (izveden je osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, na prvome koncertu Zbora, 4. lipnja 1941. i dirigirao ga još šest puta, zaključno na koncertu 7. travnja 1945. u HGZ-u; izveo ga je i Papandopulo, 6. listopada 1942);
 - *U ljetni suton* za muški zbor i bariton solo Vilka Novaka (izveden je osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 14. lipnja 1941. i dirigirao ga još sedam puta do 22. lipnja 1944, između ostaloga i na koncertu održanome 22. svibnja 1944. u HGZ-u);
 - *Dremle mi se* za sopran solo i mješoviti zbor Krste Odaka (izveden je osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 8. studenoga 1941. i dirigirao ga još sedam puta, zaključno na koncertu u HGZ-u, 5. ožujka 1945);

- *Gori nam vatra krijesnica* za ženski zbor Jurja Stahuljaka (izveden je osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 17. srpnja 1941. i dirigirao ga još šest puta do 12. ožujka 1944; jednom ga je dirigirao i Gürtl, 20. rujna 1942);
- *Turki robe* za troglasni zbor i klavir Josipa Vrhovskog (izveden je osam puta: prvi ga je u repertoar uvrstio Pozajić na prvom studijskom nastupu Zbora, 4. lipnja 1941, a potom ga je dirigirao još sedam puta, do 14. studenoga 1943);
- *Prvo leto služim* za mješoviti zbor Vinka Žganeca (izveden osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, u lipnju 1941, a zatim ga je dirigirao još sedam puta, zaključno na koncertu održanome u HGZ-u, 5. ožujka 1945 – također i u Beču, 28. travnja 1944; dirigirao ga je i Papandopulo, 1. svibnja 1943);
- *Zibu haju* za muški zbor Vinka Žganeca (izveden je osam puta: u repertoar ga je prvi uvrstio Pozajić, 21. lipnja 1941. i dirigirao ga još pet puta do 31. kolovoza 1944, pa i u Beču, 28. travnja 1944, a izvodili su ga i Gürtl 20. rujna 1942. i Papandopulo 1. svibnja 1943).

I, na kraju, ne treba zaboraviti čuveni Zajčev zbor iz naslova članka. Iako ga je Zbor HK prema našim saznanjima izveo samo jedanput u te četiri sezone (vidi bilješku 15), njegov uvodni motiv bio je signal Hrvatskoga krugovala i emitirao se svakodnevno (vidi str. 98).

Skladbe u nacionalnome stilu, odnosno zborove koje su skladatelji uglazbili oslanjajući se na tradicijsku glazbu ili obrade tradicijskih napjeva i koji su, zahvaljujući nacionalnoj kulturnopropagandnoj ulozi HK, bili okosnica repertoara Zbora HK, Zbor je njegovao i nakon završetka Drugog svjetskog rata, dok je drugi dio repertoara Zbora, koji su sačinjavale duhovne, odnosno crkvene skladbe hrvatskih skladatelja svećenika, pripadnika cecilijanskog pokreta, nakon 1945. potpuno nestao s repertoara.

Pozajić je repertoarom Zbora HK provodio svojevrsnu duhovnu obnovu hrvatskoga nacionalnoga bića na tragu Grgoševićeva napatka iz 1941, iako bi većina obrada narodnih napjeva i cecilijanskih pjesama bila primjerenija izvedbi amaterskih, pučkih i crkvenih zborova, dok Gürtl i Papandopulo nacionalnim u glazbi naizgled nisu bili opterećeni – oni su, svaki na svoj način, Zbor HK vodili putevima visoke umjetnosti ali i zabave. Sva su trojica zajedno stvorila mješavinu nacionalnog i europskog repertoara, koji se nakon svibnja 1945. prilagodio novoj ideologiji. Ona se odrekla cecilijanskih crkvenih pjesama, ilirskih budnica i opereta, ali ne i obrada tradicionalnih napjeva i umjetnički najvrjednijih emanacija duhovne i crkvene glazbe.⁴²

⁴² Repertoar javnih koncerata Zbora HRT-a od 1945. do 2010. vidi u: Tatjana ČUNKO: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*, Hrvatski radio – Treći program, Zagreb 2012.

PRILOZI**SKLADATELJI NA REPERTOARU ZBORA HRVATSKOGA KRUGOVA-LA⁴³ OD 1941. DO 1945. PO BROJU I NAMJENI SKLADBI TE PREMA DIRIGENTIMA KOJI SU VODILI NASTUPE**

Skladatelj	Broj skladbi	Duh.	Svj.	Pozajíc	Gürtl	Papan-dopulo	Mata-čić	Ostali
Obrecht Jacob (1457/8-1505)	1	1		1				
Palestrina G. P. da (1525/6-1594)	6	3	3	1		5		
Lasso Orlando di (1532-1594)	8	1	7	1	7			
Schröter Leonhart (~1532--1601)	1	1				1		
Artusi Giovanni M. (1540-1613)	1		1		1			
Gallus Jakob (1550-1591)	9	9		8		1		
Vecchi Orazio (1550-1605)	1		1	1				
Marenzio Luca (1553/4-1599)	2		2		2			
Bellasio Paolo (1554-1594)	1		1		1			
Hassler Hans Leo (1564-1612)	5		5		5			
Monteverdi Claudio (1567-1643)	6		6	3	3			
Banchieri Adriano (1568-1634)	3		3		1	2		
Praetorius Michael (1571-1621)	1	1				1		
Stadlmayr Johann (1575-1648)	1	1		1				
Briccio Giovanni (1579-1645)	1	1		1				
Schütz Heinrich (1585-1672)	1	1		1				
Lukačić Ivan (1587-1648)	3		3	2		1		
Dumont Henri (1610-1684)	1	1		1				
Buxtehude Dietrich (1637-1707)	1	1		1				
Fux Johann Joseph (~1660-1741)	1	1		1				
Antheaume E. A. (1665-1744)	1	1		1				
Lotti Antonio (1666-1740)	1	1				1		
Vivaldi Antonio (1678-1741)	2	2				1		Baglioni
Bach Johann S. (1685-1750)	10	10		6	3	1		
Händel Georg F. (1685-1759)	2	2		1	1			
Pergolesi Giovanni B. (1710-1736)	2	1	1	2				
Gluck Christoph W. (1714-1787)	1		1			1		
Jomelli Niccolò (1714-1774)	1	1		1				
Haydn Joseph (1732-1809)	2	1	1		2			
Haydn Michael (1737-1806)	1	1				1		
Beethoven L. van (1770-1827)	1	1				1		
Haack Karl (1755-1819)	2		2	2				
Mozart Wolfgang A. (1756-1791)	11	10	1	9	1		1	
Zelter Carl Friedrich (1758-1835)	1		1			1		

⁴³ Kronološkim slijedom prema godinama rođenja.

Skladatelj	Broj skladbi	Duh.	Svj.	Pozajić	Gürtl	Papan-dopulo	Mata-čić	Ostali
Weber Carl M. von (1786-1826)	1		1			1		
Gruber Franz (1787-1863)	1		1			1		
Rossini Gioacchino (1792-1868)	4	1	3	4				
Juratović Josip (1796-1872)	2		2	2				
Donizetti Gaetano (1797-1848)	3	1	2		2	1		
Schubert Franz (1797-1828)	5		5		3	2		
Pintarić Fortunat (1798-1867)	5	5		5				
Livadić Ferdo (1799-1879)	1		1	1				
Padovec Ivan (1800-1873)	1		1	1				
Štoos Pavao (1806-1862)	5		5	5				
Rusan Ferdo (1810-1879)	1		1			1		
Schumann Robert (1810-1856)	7		7	5	2			
Liszt Franz (1811-1886)	3	1	2			2	1	
Verdi Giuseppe (1813-1901)	3	2	1		1	2		
Gounod Charles (1818-1893)	1		1			1		
Lisinski Vatroslav (1819-1854)	22	1	21	17	4	1		
Suppé Franz von (1819-1895)	1		1		1			
Bruckner Anton (1824-1896)	1	1					1	
Smetana Bedřich (1824-1884)	1		1		1			
Pokorny Franjo (1825-1859)	1	1		1				
Just Vilim (1826-1883)	2		2	2				
Zajc Ivan ml. (1732-1914)	36	7	29	30	2	4		
Brahms Johannes (1833-1987)	17	1	16	2	8	7		
Kuhač Franjo (1834-1911)	5		5	5				
Jenko Davorin (1835-1914)	1		1	1				
Delibes Leo (1836-1891)	1		1			1		
Audran Edmond (1840-1901)	1		1		1			
Dvořák Antonín (1841-1904)	1		1		1			
Eisenhuth Gjuro (1841-1891)	17		17	17				
Millöcker Carl/Karl (1842-1899)	1		1		1			
Kolander Vatroslav (1848-1912)	5	2	3	5				
Klaić Vjekoslav (1849-1928)	1		1	1				
Vilhar Franjo Serafin (1852-1928)	13		13	8	2	3		
Flodin Karl Theodor (1858-1925)	1	1		1				
Puccini Giacomo (1858-1924)	1		1		1			
Debussy Claude (1862-1918)	1		1	1				
Faller Nikola (1862-1938)	6	1	5	6				
Favara Alberto (1863-1923)	1		1		1			
Mascagni Pietro (1863-1945)	1		1		1			
Florschütz Josip (1864-1916)	4	4		4				
Novak Vilko (1865-1918)	6	1	5	5		1		
Vanjek Josip (1866-1905)	1	1		1				

Skladatelj	Broj skladbi	Duh.	Svj.	Pozajíc	Gürtl	Papan-dopulo	Mata-čić	Ostali
Krčmar Franjo, druga pol. 19. st.	1	1		1				
Krestin Rikard (1869-1942)	3	3		3				
Albini Srećko (1869-1933)	1				1			
Lehar Franz (1870-1948)	3		3		4			
Prejac Gjuro (1870-1936)	1		1			1		
Rosenberg-Ružić Vj. (1870-1954)	3		3		2	1		
Gutschy Alfons (1872-1948)	1	1		1				
Honza Dragutin (1872-1957)	1	1			1			
Bersa Blagoje (1873-1934)	3		3	3				
Reger Max (1873-1916)	5	3	2		2	3		
Dugan Franjo st. (1874-1948)	29	13	16	21	5	3		
Muhvić Ivo (1876-1942)	2		2	1	1			
Adamić Emil (1877-1936)	1			1				
Dobronić Antun (1878-1955)	23	1	22	6	9	7		
Kimovec Franc (1878-1964)	1	1		1				
Hatze Josip (1879-1959)	6		6	1	1	4		
Respighi Ottorino (1879-1936)	1	1		1				
Matetić Ronjgov Ivan (1880-1960)	2		3	2				
Bertić Franjo (1882-1943)	1		1		1			
Šafranek-Kavić Lujko (1882-1940)	1		1		1			
Lhotka Fran (1883-1962)	9		9	5	2	2		
Heykens Jonny (1884-1945)	1		1		1			
Benković Viktor (1885-1947)	1		1	1				
Kolb Kamilo (1887-1965)	2	2		2				
Odak Krsto (1888-1965)	24	4	20	11	4	9		
Lučić Franjo (1889-1972)	16	1	15	3		13		
Širola Božidar (1889-1956)	8		8	8				
Jozefović Oskar (1890-1941)	1	1		1				
Žganec Vinko (1890-1976)	63		63	26	29	9		
Špoljar Zlatko (1892-1981)	17		17	2	12	2		Janković
Brić Andrija Torkvat (1893-1931)	7		7	7				
Masetti Enzo (1893-1961)	8		8		3	5		
Paljetak Vlaho (1893-1944)	1		1		1			
Canjuga Anselmo (1894-1952)	1	1			1			
Ivšić Matija (1894-1963)	5	5		4		1		
Tačlik Rudolf (1894-1942)	15		15	4	11			
Gotovac Jakov (1895-1982)	38		38	28	3	7		
Tijardović Ivo (1895-1976)	2		2		2			
Štolcer-Slavenski J. (1896-1955)	5		5	4	1			
Janković Slavko (1897-1971)	3		3	1	1	1		
Kozinović Lujza (1897-1975)	1		1		1			
Šimaček Rikard (1899-1959)	1		1		1			

Skladatelj	Broj skladbi	Duh.	Svj.	Pozajić	Gürtl	Papan-dopulo	Mata-čić	Ostali
Krajačić Milan, prva pol. 20. st.	1	1		1				
Mihoković Ivan, prva pol. 20. st.	1	1		1				
Baglioni Vittorio (~1900-~1960)	1		1					Baglioni
Grgošević Zlatko (1900-1978)	29		29	20	4	5		
Krnic Boris (1900-1979)	4		4	1	3			
Dugan Franjo ml. (1901-1934)	31	1	30	25		6		
Matz Rudolf (1901-1988)	28		28	2	22	4		
Stahuljak Juraj (1901-1975)	11	1	10	10	1			
Marković Vilim (1902-1992)	1		1	1				
Vrhovski Josip (1902-1983)	18		18	9	8			Janković
Hačaturjan Aram Iljič (1903-1978)	1		1			1		
Lovrić Stjepan (1903-1982)	1		1			1		
Franjo Židovec (1903-1986)	1		1			1		
Bradić Zvonimir (1904-1997)	2		2			2		
Gloz Eduard (1904-1971)	3		3		2	1		
Hartmann Karl A. (1905-1963)	1	1				1		
Kokot Ivan (1905-1996)	14	3	11	7	7			
Pozajić Mladen (1905-1979)	7		7	1	1	5		
Brkanović Ivan (1906-1987)	13		13	7		6		
Cipra Milo (1906-1985)	2		2		1	1		
Magdalenić Miroslav (1906-1969)	10	4	6	10				
Papandopulo Boris (1906-1991)	23	2	21	3	5	15		
Fribec Krešimir (1908-1996)	11		11	1	1	9		
Modrijan Slavko (1909-?)	2		2	2				
Kolarić Mirko (1910-1945)	11		11	4	5	2		
Zlatić Slavko (1910-1993)	14		14	6	2	6		
Kopitović Antun (1913-1983)	1		1		1			
Lhotka Kalinski Ivo (1913-1987)	3		3	3				
Aranjoš Stjepan (1914-2007)	1	1		1				
Kirigin Ivo (1914-1964)	1		1			1		
Stahuljak Mladen (1914-1996)	1		1	1				
Dugan Čedomil (1915-1989)	1	1		1				
Grđan Miroslav (1915-1945)	1	1		1				
Pomykalo Ferdo (1915-1973)	1		1	1				
Mohaček Božidar (1916-1944)	2		2		1	1		
Asić Milan (1917-1986)	2		2		2			
Bjelovučić Ivo/Ivan (1917-?)	6		6	5	1			
Sakač Branimir (1918-1979)	8		8		8			
Ukupno	881	141	740	459	234	181	3	4

IZVORI

POZAJIĆ, Mladen: Zbor RTV Zagreb, rukopis
Radio Zagreb, 2 (1941) 8-14.
Hrvatski radio list, 1 (1941) 1-16.
Hrvatski krugoval, 1-5 (1941-1945).

CITIRANA LITERATURA

- *** Gramofonska produkcija, u: Krešimir Kovačević (ur.): *Leksikon jugoslavenske muzike*, sv. 1, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1984, 288.
- *** Koncertna kronika u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 36 (1942) 1, 32.
- *** Koncertna kronika u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 36 (1942) 1, 32.
- *** Kulturni tjedan Radio Zagreba. Uvod u novu sezonu, *Radio Zagreb*, 1 (1938) 1, 1.
- *** Sadržaj »Glazbenog priloga« 1907-1936., *Sv. Cecilija*, 31 (1937) 4, 119.
- *** Saradnici »Sv. Cecilije« u 1939, *Sv. Cecilija*, 33 (1939) 6, 146.
- *** Saradnja Narodnog kazališta u radiu. Veliki korak na putu poboljšanja programa, *Jutarnji list*, 23 (1934) 8081, 9.
- BRLIĆ, Zvonimir: Dr. Andro Torkvat Brlić, *Sv. Cecilija*, 26 (1932) 1, 24.
- CIPRIN, Vladimir: Crkveni koncert u katedrali, *Hrvatski narod*, 4 (1942) 526, 2.
- ČUNKO, Tatjana: *Hrvatska glazba i Hrvatski radio*, Zagreb: Hrvatski radio – Treći program, 2012.
- DJAKOVIĆ, Stjepan: Cecilijino društvo u Vinkovcima, *Sv. Cecilija*, 25 (1931) 1, 13.
- GOSLICH, Siegfried – MEAD, Rita H. – ROBERTS, Timothy, LEE, Joanna C.: Radio, u: Stanley Sadie (ur.), *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 2. izd, sv. 20, London – New York: Oxford University Press, 2001, 729-735.
- GRGOŠEVIĆ Zlatko: Hrvatski glazbenici i krugoval, *Hrvatski radio list*, 1 (1941) 7, 11.
- GÜRTL, Dragan: Glazbeni rad naše krugovalne postaje, *Hrvatski krugoval*, 1 (1941) 28-28, 6.
- KRPAN, Erika, (ur.): *Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu. 90 godina*, Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2011.
- LATKOVIĆ, Radovan: *Živjeli smo i borili se za Hrvatsku*, Zagreb: Naklada Jurčić d. o. o., 2001.
- LOVRIĆ, Stjepan: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 23 (1929) 1, 29-30.
- MIHOKOVIĆ, Ivan: Narodne popijevke iz Miholjanca, *Sv. Cecilija*, 32 (1938) 4, 128.
- MIHOKOVIĆ, Ivan: Narodne popijevke iz Virja, *Sv. Cecilija*, 33 (1939) 3, 73.
- Or., Zagreb će dobiti veliki krugovalni dom, *Nova Hrvatska*, 2 (1942) 84, 25.
- RIMAN, Marija: *Mladen Pozajić: život i djelo*, Rijeka: Adamić, 2007.
- SELAJ, Don Kosta: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 33 (1939) 4-5, 107.
- ŠAFRANEK-KAVIĆ, Lujo: Opera i koncertna sezona u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 26 (1932) 6, 203.
- ŠAFRANEK-KAVIĆ, Lujo: Opera i koncertna sezona u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 27 (1933) 2, 55.
- ŠIROLA, Božidar: Nastup zagrebačkih madrigalista, *Sv. Cecilija*, 24 (1930) 3, 112.
- VIDAKOVIĆ, Albe: Opera i koncerti, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 1, 32.
- VIDAKOVIĆ, Albe: Opera i koncerti, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 3, 103.
- VONČINA, Nikola: Radio Zagreb 1926-1941. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj, u: *Zbornik Trećeg programa Radio Zagreba*, Zagreb: Treći program Hrvatskog radija, 1986.

VONČINA, Nikola: *Dvanaest prevratnih godina: 1941.-1953. Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb: Treći program Hrvatskog radija, 1997.

ŽIVKOVIĆ, Antun: Naši dopisi, *Sv. Cecilija*, 32 (1938) 1, 23.

Summary

»TO ARMS!« – ON 75 YEARS OF THE ACTIVITY OF THE CROATIAN RADIOTELEVISION CHOIR: THE FIRST FOUR SEASONS (1941-1945)

The Croatian Radiotelevision Choir is one of the four ensembles of the Croatian Radiotelevision and the only professional vocal ensemble in Croatia which specialises in performing *a cappella* repertory ranging from the Renaissance to the 20th century, as well as contemporary and historic works for large vocal and orchestral ensembles. As initial research of the Choir's repertory reveals, the ensemble had performed public concerts only once or twice in a concert season, and thus this paper is focused on the repertory of the main Choir's activity – live performances in the radio station studio, held one to four times a week during the Choir's first four concert seasons – from June 1941 to May 1945. In that period, the basis of the Choir's repertory was set mainly by three conductors. The first and the most important was Mladen Pozajić, who founded the Choir and conducted all of its public *a cappella* concerts, thus creating the impression that he was the only conductor of the Choir in this period. This paper reveals that there were two more conductors who also largely contributed in creating the Choir's repertory – Dragan Gürtl and Boris Papandopulo. Each of them had his own repertory preferences - Pozajić preferred a cappella works of romantic and contemporary national composers based on folk music and the church music of the members of the Cecilian movement, while Gürtl and Papandopulo shared enthusiasm for the works for the stage, such as operas and operettas, and other large-scale vocal works with orchestra, from early classicism to the 20th century, 38 of which they adapted for radio performance. During the first four seasons the Croatian Radiotelevision Choir performed at least 881 different works (459 included by Pozajić, 234 by Gürtl, and 181 by Papandopulo) of 155 composers (of those, 92 were Croatian composers of which 80 were active in the first half of the 20th century).